

Aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Dhr. P. Adema
Bezuidenhoutseweg 57
Den Haag

Datum: 21-12-2022
Betreft: Aanbevelingen voor het Landbouwakkoord

Geachte minister Adema,

De gesprekken aan de hoofdtafel van het Landbouwakkoord zijn inmiddels gestart en de deelnemende partijen zijn steeds meer bekend. Tijdens de LNV-begrotingsbehandeling omschreef u het akkoord als “een nieuw samenwerkingscontract tussen overheid, boeren en de sector”. Voor het gros van de uitdagingen in het landelijk gebied wordt verwezen naar het Landbouwakkoord. Een toekomstperspectief voor de sector, het verdienmodel van de boer, uitwerking van het concept kringlooplandbouw en een niet-vrijblijvende bijdrage van ketenpartijen; het Landbouwakkoord moet het hoofd bieden aan deze en andere vraagstukken. Daarmee zijn de verwachtingen van dit akkoord hooggespannen.

Hoewel wij, Natuurmonumenten, Natuur & Milieu, Natuur en Milieufederaties en Vogelbescherming Nederland, zelf geen zitting nemen aan de hoofdtafel, volgen wij de ontwikkelingen op de voet. De LNV-begrotingsbehandeling en eerdere brieven van uw kant zijn voor ons aanleiding geweest onderstaande aandachtspunten op te stellen ten aanzien van het Landbouwakkoord.

1. **Stel een deadline vast en houd daarbij rekening met de NPLG-tijdslijn**

De onderhandelingen over het Landbouwakkoord zijn inmiddels gaande, maar voor wanneer het akkoord gesloten moet worden is nog niet duidelijk. In het advies ‘Wat wel kan’ beveelt de heer Remkes 1 februari 2023 als deadline te hanteren. In de recente Kamerbrief ‘Toekomst landbouw’ (kenmerk 22540362) wordt het 1^e kwartaal van 2023 genoemd. Tijdens de LNV-begrotingsbehandeling zei u dat er mogelijk een akkoord ligt in april 2023, maar dat u liever geen “harde datum” noemt. Er is echter wel een strakke tijdslijn ten aanzien van de gebiedsplannen die provincies in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) moeten indienen en de uitkomsten uit het akkoord kunnen hierop van invloed zijn. In het kader van verwachtingsmanagement is het van belang helder te zijn over de deadline om te komen tot een akkoord. Gezien de tijdslijn van het NPLG dringen wij er stellig op aan om uiterlijk 31 maart het akkoord op te leveren.

2. **Werk gelijktijdig aan een kabinetsplan waarin het perspectief voor de landbouw wordt gepresenteerd**

Tijdens de LNV-begrotingsbehandeling uitte u zich “gemotiveerd en optimistisch” over het komen tot een Landbouwakkoord. Tegelijkertijd gaf u aan conform het advies van Remkes met een kabinetsplan (‘perspectiefbrief’) te komen, mochten de onderhandelingen toch anders gaan dan gepland. Omwille van de tijd gaan we er vanuit dat dit kabinetsplan niet na, maar parallel aan de onderhandelingen over het Landbouwakkoord wordt opgesteld. Dit is van het grootste belang omdat we ons simpelweg geen verdere vertraging kunnen permitteren. De boer kan niet nog een half jaar wachten op duidelijkheid, evenals de natuur niet langer kan wachten op het broodnodige herstel en deze twee hangen in de praktijk onmiskenbaar met elkaar samen.

De deadline voor de gebiedsplannen is 1 juli en een kabinetsplan moet dus ruim voor deze datum beschikbaar zijn. Dit laatste kwam ook naar voren bij het Rondetafelgesprek met provinciale bestuurders over de invulling van het NPLG (14 dec. jl.).

3. Landelijk de doelen voor water, klimaat en natuurherstel zijn cruciaal

Met het Landbouwakkoord wordt er onder meer gestreefd naar het komen tot een toekomstbestendige landbouw in 2040. Voor natuurherstel, water en klimaat zijn er echter nog geen doelen vastgesteld voor 2040, terwijl deze doelstellingen een essentieel kader zijn waarbinnen het Landbouwakkoord tot perspectief voor de sector moet komen. Een toekomstbestendige landbouw is immers natuurvriendelijk, klimaatbestendig én werkt volgens het principe ‘water en bodem sturend’. Het vaststellen van deze doelstellingen voor water, klimaat en natuur is een verantwoordelijkheid van de regering. Wij roepen u dan ook op om samen met minister Van der Wal (Natuur en Stikstof) deze doelstellingen en kaders voor 2040 zo snel mogelijk te formuleren, zodat deze geen onderdeel vormen van de onderhandelingen maar juist ten grondslag liggen aan het Landbouwakkoord. Dat geldt vanzelfsprekend ook voor de wettelijke deadlines die er al liggen voor deze opgaven in 2030 en in aanloop hiernaar toe. Betrek daarbij ook de voorgenomen doelen van de Europese Natuurherstelwet en het realiseren van Basiskwaliteit Natuur zoals opgenomen in de agenda Natuurinclusief.

4. Werk naar een duidelijke vastgestelde visie voor de landbouw toe

Het sluiten van een Landbouwakkoord en hierover onderhandelen, is alleen mogelijk als van te voren duidelijk is waar naartoe gewerkt wordt. Oftewel, als er een heldere toekomstvisie ligt. Voormalig minister Schouten (LNV) heeft tijdens haar ambtstermijn de Visie Kringlooplandbouw opgesteld. Wij hopen dat deze visie inmiddels op de hoofdtafel ligt is en ook het commitment kent van de betrokken organisaties. Daarnaast zijn er natuurlijk de bovengenoemde doelen en bekende plannen zoals het Aanvalsplan Landschapselementen (met 10% groenblauwe dooradering) en het Aanvalsplan Grutto (met 34 weidevogelkerngebieden), die onderdeel dienen te zijn van deze visie.

5. Behoud regie op de deelnemende partijen aan de deeltafels

Naast de hoofdtafel, worden er ook verschillende deeltafels in het leven geroepen. Welke partijen er deelnemen aan deze tafels, is nog onduidelijk. Tijdens de LNV-begrotingsbehandeling verklaarde u: “Op het moment dat er een bepaald deelbelang op tafel moet komen, komt vanuit die sector de partij aan tafel die staat voor dat deelbelang”. Wij hechten er grote waarde aan dat de voorzitter van het Landbouwakkoord regie houdt op de deelnemers aan deze deeltafels. Het is wat ons betreft niet wenselijk dat aan enkel de hoofdtafel besloten wordt wie er aan de deeltafels zitting nemen. De hoofdtafel is immers voor goedkeuring van het resultaat, maar de actoren die input leveren op het eindresultaat zou door de onafhankelijke voorzitter bepaald moeten worden.

6. Kies óók voor deeltafels op thema

Hoe de deeltafels worden ingericht, moet nog blijken. Tijdens de LNV-begrotingsbehandeling noemde u de deeltafels ook wel ‘sectortafels’. Het is belangrijk dat sectorale tafels worden opgezet, om zo tot gedegen horizontale afspraken te komen. Wel verzoeken we u het niet enkel te houden bij sectortafels maar ook verticale ketentafels en tafels omtrent specifieke aandachtspunten (die generiek van toepassing zijn) in te richten. In het geval van de ‘niet -vrijblijvende bijdrage van ketenpartijen’ is het bijvoorbeeld van belang dat de gehele keten met elkaar in gesprek gaat, om zo te komen tot verticale afspraken. Thema’s als pacht en biologische landbouw zijn vrij specifiek maar zijn van groot belang voor gehele landbouwsector. Dergelijke thema’s zouden dan ook aan aparte deeltafels behandeld moeten worden.

7. Wees helder wat níet ter tafel komt tijdens de onderhandelingen

Zowel in de brief 'Toekomst landbouw' als tijdens de LNV-begrotingsbehandeling liet u er geen misverstand over bestaan: de doelstellingen¹ ten aanzien van natuurherstel en klimaat voor 2030 en voor water in 2027 staan vast en vormen tevens de kaders waarbinnen de gesprekken plaatsvinden. Wat ons betreft kan deze boodschap niet vaak genoeg herhaald worden; in geen geval mag hier misverstand over bestaan. Hetzelfde geldt voor de uitvoering van de aanbevelingen over piekbelasters, PAS-melders en de Kritische Depositie Waarde (KDW). Zoals u zelf terecht aangaf in uw brief, maken deze onderwerpen geen deel uit van het Landbouwakkoord. We verzoeken u dan ook hieraan vast te houden.

8. Maak gebruik van de artikel 210bis uit de GMO-verordening van de Europese Commissie voor het maken van duurzaamheidsafspraken

Sinds december 2021 heeft de Europese Commissie artikel 210 bis toegevoegd aan de GMO-verordening, om zo ruimte te maken voor duurzaamheidsafspraken. Hierdoor kunnen boeren afspraken met elkaar en met de keten maken over het stellen en realiseren van duurzaamheidsnormen op het gebied van klimaat, water, natuur, biodiversiteit, circulariteit of dierenwelzijn. Artikel 210 bis biedt zo kansen voor boeren, toeleveranciers, verwerkers en retail om samen te komen tot meer duurzame agrarische productie, verwerking en afzet met een goed verdienmodel. Wij zien dit als een belangrijke sleutel om het verdienmodel voor boeren te verbeteren en verzoeken u dan ook dit artikel een serieus onderdeel te laten zijn van de onderhandelingen. Dierenbescherming, Natuurmonumenten en Vogelbescherming Nederland nog nadere informatie dat gebaseerd is op een lopend onderzoek van Wageningen University & Research over dit onderwerp in opdracht van deze drie organisaties.

9. Kom snel met duidelijkheid over normeren en beprijzen

In uw Kamerbrief Toekomst Landbouw geeft u aan om een bovennorm voor GVE vast stellen, maar hoe hoog deze norm wordt moet nog bepaald worden. Wij adviseren om een norm vast te stellen die niet hoger is dan 2,3GVE per hectare, een fors verlaagde norm rondom Natura2000 gebieden en om deze norm zo snel mogelijk in te voeren. Ook zien wij beprijzen van milieuschade als een minimale vereiste voor een gezond verdienvermogen van de toekomstige landbouw. Het beprijzingsinstrument en de GVE normering zijn uiterst belangrijk als stok achter de deur en scheppen daadwerkelijk een eerlijk speelveld voor groene boeren. Deze moeten parallel aan het landbouwakkoord, het liefst zo snel mogelijk, uitgewerkt worden.

10. Toets de tussenresultaten en het eindresultaat van het Landbouwakkoord op doelbereik

Tussenresultaten en het eindresultaat van een Landbouwakkoord moeten door onafhankelijke, wetenschappelijke deskundigen getoetst worden op doelbereik. Op die manier wordt inzichtelijk of het akkoord daadwerkelijk een bijdrage levert aan de opgaven die er liggen. Zo niet, dan zal het akkoord zo aangepast moeten worden dat deze wél bijdraagt aan de vooraf gestelde opgaven. De Ecologische Autoriteit zou deze onafhankelijke toetsing bijvoorbeeld kunnen uitvoeren. Daarnaast wordt er natuurlijk meegekeken door een zogenoemde 'Reflectietafel'. Wij willen er met veel urgentie op aandringen dat hier mensen aan tafel zitten die bij kunnen dragen aan de oplossing en dus ook constructief en vooruitstrevend werken aan natuurinclusieve oplossingen voor de opgaven die er liggen.

Onze landbouwsector staat voor de grootste transitie sinds Mansholt, zoals u zelf ook verklaarde tijdens de begrotingsbehandeling. Boeren hebben behoefte aan perspectief; onze natuur heeft behoefte aan herstel. Beiden kunnen niet langer wachten. We hopen dan ook dat het akkoord kan voldoen aan de hoge verwachtingen en wensen u veel wijsheid en snelheid toe in het proces.

Met vriendelijke groet,

Mede namens: Natuurmonumenten, Natuur & Milieu en Vogelbescherming Nederland,

Annie van de Pas
Netwerkdirecteur Natuur en Milieufederaties